

Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej

Praca zbiorowa pod redakcją
Antonia Kuklińskiego

ANTONI KUKLIŃSKI

Projekt

Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej

Studium Osiągalności

Naszą mądrość czerpiemy nie z przypominania przeszłości, lecz z odpowiedzialności za przyszłość.

George Bernard Shaw.

Spis Treści

- I. Myśl strategiczna — osiem tez
- II. Polska jako nieodkryty potencjał europejskiej myśli strategicznej
- III. Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej
- IV. Symboliczne pytanie Quo Vadis jako iskra wzniecająca płomień myśli strategicznej w sercach i umysłach młodzieży przedmaturalnej
- V. Czy Młodzież Polska powinna myśleć o przyszłości kraju?
- VI. Jak można oceniać Wielką Transformację Polski w latach 1990–2010?
- VII. Czy możliwy jest skok cywilizacyjny Polski w latach 2010–2030?
- VIII. Czy Polska będzie twórczym członkiem Unii Europejskiej pomnażającym siłę Unii i siłę własnego kraju?
- IX. Czy Polska znajdzie swoją rolę w wielocywilizacyjnym świecie XXI wieku?
- X. Czy możliwa jest integracja historycznej i przyszłościowej tożsamości Polski?
- XI. Licealne Laboratoria myśli strategicznej
- XII. Osiągalność Projektu eksperymentalnego
- XIII. Trzy etapy innowacyjnego spojrzenia na młodzież przedmaturalną jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej.
- XIV. Ku nowemu paradygmatowi studiów nad portretem młodego pokolenia.

I. Myśl strategiczna — osiem tez

Myśl strategiczna rodzi się w procesie permanentnej konfrontacji diagnozy doświadczeń historycznych z wizją przyszłości. W analizie myśli strategicznej trzeba zwrócić uwagę na następujące elementy:

- 1) Myśl strategiczna kształtuje się jako zjawisko długiego trwania, obejmującego przeszłość, teraźniejszość i przyszłość
- 2) W długim trwaniu myśli strategicznej pojawiają się punkty zwrotne jako głębokie i szybkie zmiany struktury i sił napędowych rozwoju
- 3) Myśl strategiczna jest myślą wyraźnie określonych podmiotów świata polityki, gospodarki, kultury, nauki i edukacji
- 4) Postęp myśli strategicznej uzależniony jest nie tylko od zjawisk spontanicznego rozwoju społeczeństwa, gospodarki, nauki i kultury. Myśl strategiczna jest również tworem działań sterowanych przez systemy państwa, korporacje transnarodowe oraz przez systemy organizacji międzynarodowych takich jak ONZ, OECD, Bank Światowy i Unia Europejska. W naszym przekonaniu system edukacji jest ważnym systemem kreowania kultury myśli strategicznej w danym społeczeństwie
- 5) Punktem wyjściowym myśli strategicznej jest odważna, uczciwa i możliwie obiektywna analiza doświadczeń historycznych. Rerum cognoscere causas jest być może najważniejszym motywem analizy diagnostycznej
- 6) Albert Einstein powiedział: „Imagination is more important than knowledge” „Wyobraźnia jest ważniejsza niż wiedza”. Trudno przecenić rolę wyobraźni w kształtowaniu wizji przyszłości, która staje się inspiracją tworzenia strategii. W tym kontekście pojawia się kluczowe pytanie studiów strategicznych — Quo Vadis — dokąd idziesz?
- 7) Myśl strategiczna jest umiejętnością określenia struktury i priorytetów w systemie celów rozwoju danego podmiotu. Formułując pytanie Polonia Quo Vadis? mówimy jednocześnie o wizji rozwoju Polski oraz o systemie priorytetów, które stają się podstawą decyzji strategicznych, określających kierunki rozwoju kraju
- 8) W ten sposób dochodzimy do „anatomii” myślenia strategicznego obejmującego diagnozy, wizje, cele i priorytety

To jest osiem tez ujmowanych jako otwarcie dyskusji nad istotą myśli strategicznej w ramach naszego Projektu. Jest to również sugestia, aby zainteresowani czytelnicy sięgnęli do kilku publikacji pośrednio lub bezpośrednio poświęconych myśli strategicznej.

Pierwszą z tych publikacji jest wydane w języku polskim dzieło dwóch autorów holenderskich pt. „Synteza Strategii”¹. To jest chyba najlepszy tekst o myśli strategicznej przedsiębiorstwa, który ukazał się w języku polskim. Tekst ten jest napisany pięknym językiem łączącym walory dzieła naukowego i literackiego. Warto zacytować z tego tekstu jedno charyzmatyczne zdanie: „To rozdarcie między pragnieniem świadomego kształtowania przyszłości a koniecznością stopniowego badania, poznawania i przystosowania się do wyłaniającej się rzeczywistości, stanowi najistotniejsze napięcie w obszarze formułowania strategii.”

Drugą publikacją jest dzieło Romana Kuźniara „Polityka i siła”² jest to inspirujące spojrzenie politologiczne na istotę i historię studiów strategicznych przede wszystkim w kategoriach myśli państwowej.

¹ Bob de Wit, Ron Meyer, *Synteza strategii. Tworzenie przewagi konkurencyjnej przez analizowanie paradoksów*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007. Z naszego punktu widzenia ważna jest część I i II tego dzieła str. 1–140. To jest ogólna filozofia myśli strategicznej, a nie tylko myśli strategicznej przedsiębiorstwa.

² R. Kuźniar, *Polityka i siła. Studia strategiczne — Zarys Problematyki*, Warszawa 2006.

Trzecią publikacją jest Tom opublikowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego „Problematyka Przyszłości Regionów”³. Z punktu widzenia kształtowania myśli strategicznej najważniejszym elementem tego tomu są rozdziały poświęcone problematyce długiego trwania i ścieżek wzrostu, ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń Polski i Finlandii.

Czwartym dziełem jest opublikowany w grudniu tom pt. „Polska wobec wyzwań cywilizacji XXI wieku”⁴. Jest to próba odpowiedzi na istotne pytanie czy polska myśl strategiczna może zmierzyć się z problematyką cywilizacyjnej transformacji sceny globalnej XXI wieku.

II. Polska jako nieodkryty potencjał europejskiej myśli strategicznej

Przełom XX i XXI wieku jest okresem paraliżu wielkiej, europejskiej myśli strategicznej. Komisja Europejska z całym, wspaniałym i wysoko kwalifikowanym zapleczem naukowym i instytucjonalnym, nie potrafi stworzyć wizji Europy 2050⁵, która byłaby wyzwaniem dla amerykańskiej i chińskiej myśli strategicznej. Nie jest to deficyt europejskiej wiedzy i wyobraźni, która niewątpliwie dysponuje odpowiednim potencjałem intelektualnym, aby stworzyć wizję Europy i Świata Anno Domini 2050. To jest deficyt odwagi, aby zobaczyć przyszłość Europy w kontekście transformacji sceny globalnej XXI wieku. **Ten paraliż unijnej myśli strategicznej jest wielką szansą dla polskiej myśli strategicznej⁶, aby stać się jednym z ważniejszych ośrodków myślenia o przyszłości Europy i świata.** Trzeba zmobilizować i odkryć rozproszony potencjał polskiej myśli strategicznej. Wystarczy wymienić publikacje i inicjatywy, które pojawiły się w ciągu ostatnich lat i miesięcy⁷. Te publikacje i inicjatywy są dokumentami ożywienia nurtu polskiej myśli strategicznej. Ożywienie to jednak jest zjawiskiem o ograniczonym zasięgu obejmującym prawie wyłącznie świat nauki oraz świat rządowo-samorządowy.

Nie nastąpił w Polsce przełom w zakresie krzewienia kultury i myśli strategicznej w szerokich kręgach naszego społeczeństwa, a zwłaszcza w świecie polskiej młodzieży.

W tym kontekście Projekt „Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej” jest inicjatywą pionierską, która otwiera możliwości wywołania efektów mnożnikowych nie tylko w skali polskiej, lecz także europejskiej. Jeśli nasz eksperymentalny projekt przyniesie pozytywne rezultaty, to stworzymy efekt demonstracji dla sceny polskiej i sceny europejskiej. Próbę wzniecenia płomienia myśli strategicznej w sercach i umysłach europejskiej młodzieży licealnej, można uznać za pomysł utopijny, który nigdy nie uzyska osiągalności w sferze realnej.

Europa musi jednak sprostać dramatycznym wyzwaniom XXI wieku. Europa musi znaleźć drogę, aby nie stać się globalnym Titanikiem XXI wieku. **W takiej sytuacji dziejowej nie można odrzucać pomysłu wzniecenia płomienia myśli strategicznej w sercach i umysłach europejskiej młodzieży licealnej jako społeczności, która może i musi myśleć o przyszłości Europy.** Obecny model myślenia i działania, w którym europejska młodzież nie jest wielkim podmiotem dyskusji o przyszłości

³ P. Jakubowska, A. Kukliński, P. Żuber, *Problematyka Przyszłości Regionów*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008

⁴ A. Kukliński, K. Pawłowski, J. Woźniak (red.) *Polska wobec wyzwań cywilizacji XXI wieku*, Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, Kraków 2009, WSB-NLU Nowy Sącz 2009.

⁵ A. Kukliński, *The Future of Europe — A Modest contribution to the European Debate* [in:] A. Kukliński, K. Pawłowski (eds.), *Futurology — The challenges of the XXI century*, WSB-NLU, Nowy Sącz 2008

⁶ Komitet Polska 2000 Plus PAN, *Europa w perspektywie roku 2050*, Warszawa 2007

⁷ M. Boni (red.) Zespół Doradców Strategicznych Premiera RP, *Polska 2030. Wyzwania Rozwojowe*, Warszawa 2009. A. Kukliński, *Rola Projektu Polonia Quo Vadis w rozwoju programu Regio Futures*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Warszawa 2009, Komitet Polska 2000 Plus PAN op.cit., Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, WSB-NLU, op.cit., Forum Myśli Strategicznej — Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Polskie Towarzystwo Współpracy z Klubem Rzymskim, Memoriał w sprawie krzewienia kultury i myśli strategicznej, Warszawa czerwiec 2009

Europy, jest modelem fałszywym. Trzeba szukać nowego modelu. W te poszukiwania wpisuje się nasz Projekt — Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej.

III. Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej

Młodzież przedmaturalna jest niewątpliwie jednym z najbardziej innowacyjnych i dynamicznych elementów w strukturze polskiego społeczeństwa. Trzeba stworzyć szansę dla klas maturalnych, aby stały się laboratoriami biorącymi udział w naukowych, społecznych i politycznych procesach rozwoju polskiej myśli strategicznej. Laboratoria te powinny dysponować interesującym zbiorem charakterystycznych pozycji polskiej literatury przedmiotu, która rozwija umiejętność strategicznego myślenia.

Lektura i dyskusja w ramach laboratorium pozwoli zainteresowanym licealistom przygotować esej — Polonia Quo Vadis? jako próbę wejścia na ścieżkę myślenia strategicznego o przyszłości Polski. Najlepsze eseje zostaną opublikowane w ramach naszego Projektu. **Podkreślam z całym naciskiem — eseje nie będą demonstracją wiedzy futurologicznej, eseje będą deklaracją umysłu i serca w sprawie wkroczenia na ścieżkę strategicznego myślenia o przyszłości Polski.** Ta „deklaracja” jest obietnicą udziału w procesach rozwoju polskiej myśli strategicznej.

IV. Symboliczne pytanie Quo Vadis jako iskra wzniecająca płomień myśli strategicznej w sercach i umysłach młodzieży przedmaturalnej⁸

Henryk Sienkiewicz wpisał pytanie Quo Vadis? w wielkie nurty polskiej i światowej kultury. Do tej wspaniałej tradycji odwołuje się pytanie Polonia Quo Vadis? — **Polsko dokąd idziesz? uzupełnione dwoma pytaniami Polsko przed kim idziesz? i Polsko za kim idziesz?**⁹ Te trzy pytania ujmują dramat przeszłości i przyszłości polskiej cywilizacji, dramat cywilizacja innowacyjna versus cywilizacja imitacyjna.

Wielkie słowa Juliusza Słowackiego „Pawiem narodów bylaś i papugą” trzeba interpretować nie tylko w kategoriach naszej historii, trzeba nadać temu pytaniu nowe sformułowanie. **Czy Polska będzie pawiem i papugą narodów w doświadczeniach XXI wieku?** Pytanie Polonia Quo Vadis? znalazło swoje miejsce w opracowaniach przygotowanych dla Programu Regio Futures Ministerstwa Rozwoju Regionalnego¹⁰.

Symboliczne pytanie Polonia Quo Vadis? staje się przedmiotem Trzeciej Konferencji Krakowskiej, która będzie ważnym wydarzeniem intelektualnym i społecznym w czerwcu 2010 roku¹¹. Symboliczne pytanie Polonia Quo Vadis? będzie przedmiotem spotkania Forum Myśli Strategicznej w dniu 23 listopada 2009. Forum Myśli Strategicznej jest organizowane wspólnie przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne oraz Polskie Towarzystwo Współpracy z Klubem Rzymskim. **Ten szeroki kontekst naukowy i społeczny uzasadnia decyzję, że symboliczne pytanie Polonia Quo Vadis staje się osią merytoryczną funkcjonowania licealnych laboratoriów myśli strategicznej testowanych w naszym**

⁸ A. Kukliński, Memoriał — Polonia Quo Vadis? [w:] A. Kukliński, K. Pawłowski, J. Woźniak (red.) *Kreatywna i innowacyjna Europa wobec wyzwań XXI wieku*, Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju Kraków 2009

⁹ por. dorobek myśli Romana Galara zawarty m.in. w publikacji odsyłacza 4

¹⁰ A. Kukliński, *Rola Projektu Polonia Quo Vadis*, op.cit. odsyłacz 7

¹¹ Koncepcja Trzech Konferencji Krakowskich 2008, 2009, 2010 przedstawiona jest w tomie cytowanym w odsyłaczu 4

Projekcie. To symboliczne pytanie staje się również przedmiotem konkursowych esejów przygotowanych przez licealistów w ramach naszego projektu.

Symboliczne pytanie Polonia Quo Vadis jest iskrą zapalającą płomień myślenia strategicznego w umysłach młodzieży przedmaturalnej. Przygotowanie eseju konkursowego wymaga jednak sformułowania bardziej rozwiniętego systemu pytań holistycznych, które ułatwią autorom eseju zrozumienie złożonej problematyki przeszłości i przyszłości Polski.

Warto zastanowić się nad istotą pytania holistycznego. Otóż jest to takie pytanie, które „chwytą” istotne cechy struktury i dynamiki długookresowej danego obiektu studiów. W naszym przypadku tym obiektem studiów jest Polska w latach 1990–2030.

Pytanie *Polonia Quo Vadis?* ma trzy wymiary holistyczne:

- wymiar aksjologiczny — Polska jako dynamiczny system wartości podstawowych
- wymiar duchowy — Polska jako dynamiczny system kultury i cywilizacji
- wymiar materialny — Polska jako dynamiczny system realnego świata gospodarki, społeczeństwa i państwa.

Tego rodzaju pytania holistyczne są wyzwaniem dla naszej wiedzy i wyobraźni, aby zrozumieć układ integracji wymiaru aksjologicznego, duchowego i materialnego, które wspólnie tworzą diagnostyczne i prospektywne oblicza Polski.

Proponujemy następujący układ sześciu pytań problemowych:

1. **Czy Polska młodzież powinna myśleć o przyszłości kraju i stawiać pytania:**
Polsko — dokąd idziesz
Polsko — przed kim idziesz?
Polsko — za kim idziesz?
2. **Jak można oceniać transformację Polski w latach 1990–2010?**
3. **Czy możliwy jest skok w rozwoju cywilizacyjnym Polski w latach 2010–2030?**
4. **Czy Polska będzie twórczym członkiem Unii Europejskiej XXI wieku pomnażającym siłę Unii i siłę własnego kraju?**
5. **Czy Polska znajdzie swoją rolę w wielocywilizacyjnym świecie XXI wieku?**
6. **Czy możliwa jest integracja historycznej i przyszłościowej tożsamości Polski w sercach i umysłach młodzieży?**

Nie jest to oczywiście sztywny i sformalizowany system pytań. Każde przedmaturalne laboratorium myślenia strategicznego zastanowi się nad siłą i słabością tego systemu pytań. Chodzi jednak o to, aby młodzież przedmaturalna w takim systemie pytań oraz związanej z tym systemem literaturze przedmiotu znalazła pewne elementy treści i metody myślenia strategicznej o przyszłości Polski.

W interpretacji i kształtowaniu tego systemu pytań, punktem wyjściowym mogą być dwa opracowania ogólne dla licealnych laboratoriów myślenia strategicznego:

1. Opracowanie *Polonia Quo Vadis?* przygotowane w ramach Programu Regio Futures Ministerstwa Rozwoju Regionalnego¹²
2. Studium — Polska 2030 przygotowane przez Zespół Doradców Strategicznych Premiera RP¹³

* * *

W następnych fragmentach tego studium osiągalności przedstawię interpretację 6 pytań holistycznych jako elementu dyskusji prowadzonej w przedmaturalnych laboratoriach myśli strategicznej.

¹² *Polonia Quo Vadis* odsyłacz 7

¹³ *Polska 2030* — Zespół Strategicznych Doradców Premiera RP; vide odsyłacz 7

V. Czy Młodzież Polska powinna myśleć o przyszłości kraju?

Polsko — dokąd idziesz?

Polsko — przed kim idziesz?

Polsko — za kim idziesz?

Jestem przekonany, że autorki i autorzy esejów udzielą odpowiedzi pozytywnej na pytanie czy klasy przedmaturalne powinny myśleć o przyszłości kraju u formułować pytania:

Polsko — dokąd idziesz?

Polsko — przed kim idziesz?

Polsko — za kim idziesz?

Te trzy pytania wprowadzają do umysłów młodzieży postawy myślenia dynamicznego oglądającego Polskę jako proces długiego trwania integrującego przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. Pytania te nigdy nie tracą swej dramatycznej obywatelskiej aktualności.

Istotna dla naszego Projektu jest odpowiedź na te pytania, która uzasadni bądź zaneguje tezę o tym, że młodzież przedmaturalna jest nieodkrytym potencjałem polskiej myśli strategicznej. Chodzi o stopień zaangażowania i sposób myślenia, który ujawni się w esejach konkursowych. Chodzi o „deklarację” wychodzenia na ścieżkę myślenia strategicznego o przyszłości Polski, w nawiązaniu do pięknych myśli Henryka Sienkiewicza i Juliusza Słowackiego.

* * *

Eksperyment naszego projektu może skłonić do szkicowania nowego portretu Młodzieży Polskiej. W kontekście naszego Projektu trzeba zanalizować inspirujące publikacje Polskiego Forum Obywatelskiego¹⁴, które wprowadzają cenne elementy krytycznego myślenia o Polskiej Młodzieży.

Wydaje się jednak, że radykalna teza Michała Łuczewskiego nie może być podstawą naszego myślenia i działania. Warto zacytować następujący fragment artykułu M. Łuczewskiego¹⁵:

„W młodzieży zwykle upatrujemy szansę na odnowę Polski, na jej unowocześnienie. Starsze pokolenia, skażone złymi nawykami, tkwiące w przeszłych schematach, często bezceremonialnie przekreślamy, bo to młodzież ma być naszą przyszłością. Zwłaszcza w kryzysie widzimy w niej grupę, która pokaże drogę wyjścia. Tymczasem dziś polska młodzież nie istnieje. Jako podmiot, jako działająca grupa, polska młodzież nie istnieje. Wbrew naszym nadziejom, nie wydaje się również, by kryzys sprawił, że wreszcie powróci na dziejową scenę.”

W tym kontekście nasz Projekt może być skromnym przyczynkiem w dziele kreowania podmiotowości Młodzieży Polskiej. Bardzo ważna jest sztuka myślenia krytycznego. Trzeba jednak Młodzieży Polskiej stworzyć rzeczywiste szanse brania udziału w procesach tworzenia polskiej myśli strategicznej, w procesach udzielania odpowiedzi na Pytanie Polonia Quo Vadis?

VI. Jak można ocenić Wielką Transformację Polski w latach 1990–2010?

Polska Młodzież, a zwłaszcza autorki i autorzy esejów powinni dysponować wiedzą, wolą i umiejętnością oceny wielkiej transformacji Polski, która dokonała się w czasie ostatniego dwudziestolecia. Trzeba widzieć sukcesy i blaski tej transformacji: Klejnot Odzyskanej Niepodle-

¹⁴ Polskie Forum Obywatelskie, *W poszukiwaniu portretu Polaków*, Instytut Badań Nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2009

¹⁵ M. Łuczewski, *Przeszłość i przyszłość w młodego pokolenia* [w:] Portret Młodego Pokolenia, M. Łuczewski (red.) Polskie Forum Obywatelskie, Gdańsk 2009

głości, geniusz polskiego społeczeństwa, polskiej gospodarki, nauki, kultury i państwa w zakresie adaptacji do nowych warunków tworzonych przez globalną gospodarkę rynkową i europejską demokrację parlamentarną.

Trzeba widzieć wielki sukces geopolityczny Polski Odrodzonej, sukces pełnego członkostwa w Unii Europejskiej oraz w NATO. Długa lista naszych przeważających sukcesów nie może eliminować z pola naszego widzenia bilansu słabości i niewykorzystanych szans unikalnej sytuacji historycznej. Chciałbym w tym kontekście wymienić tylko 3 problemy:

Primo — imitacyjny a nie innowacyjny charakter polskiej transformacji

Secundo — brak wielkiej myśli strategicznej i prorozwojowej w zakresie treści i sposobu przeprowadzenia procesów prywatyzacji

Tertio — brak decydującego sukcesu w zakresie tworzenia w Polsce nowoczesnego społeczeństwa informacyjnego oraz przyszłościowej gospodarki opartej na wiedzy. Niestety w świetle bardzo wielostronnych mierników rozwoju, polski wagon należy do końcowego fragmentu wielkiego pociągu Unii Europejskiej.

Autorki i autorzy esejów powinni ocenić polską transformację sine ira et studio, starannie bilansując blaski i cienie tej transformacji. Wydaje się jednak, że zgodnie z kanonami prawdy polska transformacja lat 1990–2010 jest historycznym sukcesem w skali europejskiej, a może nawet globalnej¹⁶.

VII. Czy możliwy jest skok cywilizacyjny Polski w latach 2010–2030

W optymistycznej interpretacji historii Polski XXI wieku będzie to dwudziestolecie przełomowe, w którym dokona się skok cywilizacyjny naszego kraju. Polska wejdzie do grona wysoko rozwiniętych społeczeństw kreatywnych, w których będą rozwijały się zaawansowane formy społeczeństwa informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy.

Polska przełamie tysiącletnią tradycję funkcjonowania jako kraj Europy peryferyjnej stając się widocznym elementem europejskiego centrum. Ten skok cywilizacyjny będzie tworem społeczeństwa dynamicznego i innowacyjnego, które będzie wylaniało władze publiczne obdarzone zdolnością długookresowego myślenia strategicznego, promującego politykę prorozwojową oraz lokującego Polskę w wyższych przedziałach rankingów sieci europejskiej i globalnej. To nie jest wizja utopijna. To jest wizja zrealizowana przez Finlandię w latach 1990–2010.

Próbie uzasadnienia optymistycznej wizji rozwoju Polski znajdujemy na kartach wielokrotnie już cytowanego Raportu „Polska 2030 — Wyzwania Rozwojowe”¹⁷. Nie jest to jednak optymizm bezkrytyczny. Studium Polska 2030 analizuje 10 wyzwań. Bez sprostania tym wyzwaniom nie będzie pomyślnej przyszłości Polski. Warto wymienić te 10 wyzwań i zachęcić do wnikliwej lektury Raportu Polska 2030¹⁸.

Wyzwanie 1. Wzrost i konkurencyjność

Wyzwanie 2. Sytuacja Demograficzna

Wyzwanie 3. Wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy

Wyzwanie 4. Odpowiedni potencjał infrastruktury

Wyzwanie 5. Bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne

Wyzwanie 6. Gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego

Wyzwanie 7. Solidarność i spójność regionalna

¹⁶ Por. bardzo pozytywną i wszechstronną ocenę procesów transformacji lat 1990–2010, przedstawioną w Raporcie Polska 2030 op.cit.

¹⁷ Polska 2030 Wyzwania Rozwojowe, op.cit.

¹⁸ Polska 2030, op. cit

Wyzwanie 8. Poprawa spójności społecznej

Wyzwanie 9. Sprawne państwo

Wyzwanie 10. Wzrost kapitału społecznego Polski

Audiat et altera pars. Trzeba również zastanowić się nad wyzwaniami wizji pesymistycznej, wizji, w której społeczeństwo polskie w nuncie dominującym będzie społeczeństwem stagnacyjnym, nie skłaniającym się ku innowacyjnemu myśleniu i działaniu. Warto przytoczyć dwie niepokojące tezy J. Sztaniszkis, przedstawione na Drugiej Konferencji Krakowskiej¹⁹.

Primo — „grozi nam, że osiadziemy na mieliźnie równowagi, na niższym poziomie, budowanej rzeczywistością jeszcze mniej nasyconą nowoczesną techniką i jeszcze mniej wykorzystującą intelektualny potencjał społeczny”

Secundo — „postkomunistyczne kraje muszą odnaleźć na nowo wewnętrzne sprężyny funkcjonowania. Inaczej grozi im trwały strukturalny regres.”

Skok cywilizacyjny Polski w latach 2010–2030 nie jest automatycznym werdyktem realizacji wizji optymistycznych. Skok cywilizacyjny może być udziałem dynamicznego i innowacyjnego społeczeństwa. Społeczeństwo stagnacyjne osiadzie na mieliźnie rozwoju na niższym poziomie i nie dokona skoku cywilizacyjnego. Polska pozostanie na następne kilkadziesiąt lat fragmentem europejskiej peryferii. Los cywilizacyjnego skoku Polski jest w rękach całego polskiego społeczeństwa, a zwłaszcza w rękach Polskiej Młodzieży. Postawy Młodzieży Polskiej są bardzo ważnym elementem optymistycznego lub pesymistycznego scenariusza skoku cywilizacji Polski w latach 2010–2030²⁰.

VIII. Czy Polska będzie twórczym członkiem Unii Europejskiej pomnażającym siłę Unii i siłę własnego kraju?

Unia Europejska została powołana do życia przez Traktat Rzymski w roku 1957. Rok 2057 będzie rokiem stulecia Unii Europejskiej. Można pomyśleć o trzech scenariuszach Unii w latach 2007–2057:

- scenariusz rozwoju
- scenariusz przetrwania
- scenariusz bankructwa

Scenariusz rozwoju

W tym scenariuszu pojawi się nowy dynamiczny rozdział w rozwoju Unii. Substancją tego rozdziału jest ogólna dynamika rozwoju europejskiego społeczeństwa i europejskiej gospodarki. Głównym instytucjonalnym elementem tego rozdziału jest transformacja obecnej Unii w układ, tworzący nowe ego Unii w globalnym porządku XXI wieku. Unia w tym scenariuszu nie będzie kopią USA. Jednak ta nowa Unia będzie miała silną tożsamość instytucjonalną, wyrażoną w zdolności do podejmowania gospodarczych, politycznych i militarnych decyzji o znaczeniu globalnym. W tym scenariuszu Unia będzie miała moc podejmowania i realizacji decyzji strategicznych związanych z wewnętrzną i zewnętrzną przyszłością Unii. **Krótko mówiąc to jest scenariusz silnej Unii.**

¹⁹ J. Sztaniszkis, *Nie zmarnujmy kryzysu. Polska w XXI wieku*, Tygodnik Powszechny, 5 lipca 2009, por. *Eastern Europe's economic woes. Down In the dumps. The ex-communism economies have not collapsed, but finding new ways to catch up with the West may be hard*, The Economist, November 7 2009

²⁰ por. A. Kukliński, *Polonia Quo Vadis — siedem problemów*, Warszawa październik 2009

Scenariusz przetrwania

Scenariusz przetrwania jest kontynuacją obecnego *status quo*. Unia Europejska jest zdolna do wykonywania funkcji podstawowych zdefiniowanych przez system prawa unijnego oraz dotychczasową praktyką działania.

Unia jest jednak instytucją sparaliżowaną strategicznie, kumulującą rosnący system węzłów gordyjskich i niezdolną do wielkich operacji rozwiązań aleksandryjskich, aby przeciąć te węzły gordyjskie. **To jest scenariusz słabej Unii, który jest przedmiotem naszej codziennej obserwacji.**

Scenariusz bankructwa

Prima facie jest to scenariusz niemożliwy, przekraczający granice naszej pesymistycznej wyobraźni. Trzeba jednak rozpatrzyć scenariusz bankructwa Unii, jako cały układ negatywnych konsekwencji Wielkiego Kryzysu lat 2008–2010. Ten kryzys może ożywić najgorsze tradycje nacjonalizmów politycznych, gospodarczych²¹ i duchowych w Europie. Silne odrodzenie tych nacjonalizmów może doprowadzić do bankructwa Unii Europejskiej. Ten bardzo nieprawdopodobny i niepożądany scenariusz może być jednak światłem ostrzegawczym dla tych wszystkich polityków, którzy tak bezwzględnie posługują się arsenałem argumentacji nacjonalistycznej. Jest to grono dość liczne o różnych orientacjach ideologicznych.

Polska:

Polska nie jest potężnym, a jednak ważnym członkiem Unii Europejskiej²². Polskie *modus operandi* może wzmocnić lub osłabić Unię. Bankructwo Unii byłoby narodową klęską dla Polski spychającą ponownie nasz kraj w szarą strefę pomiędzy Niemcami a Rosją. Widmo Rapallo nigdy nie zniknie z naszego horyzontu.

Polskie elity polityczne wszystkich denominacji ideologicznych powinny popierać ideę tożsamości silnej Unii Europejskiej. Z tego punktu widzenia obecny system polityczny, który nie potrafi sformułować zintegrowanego stanowiska w sprawach silnej Unii jest wielką słabością Rzeczypospolitej, która powinna być usunięta w latach najbliższych. W następnych latach powinniśmy odzyskać moralną i polityczną odwagę, aby ponownie podjąć w Polsce dyskusję nad perspektywami rozwoju silnej Unii Europejskiej. Musimy zauważyć, że koncepcja suwerenności fizycznej zdefiniowana w kontekście Pokoju Westfalskiego (1648) jest obecnie zastępowana przez koncepcję suwerenności sieciowej, zdefiniowanej przez teorię i praktykę Unii Europejskiej.

Wydaje się, że obecnie najważniejszym elementem polskiej suwerenności jest udział w procesach podejmowania decyzji w systemie Unii Europejskiej. Jest to ogromne, przyszłościowe pole kształtowania nowego oblicza polskiej suwerenności XXI wieku.

* * *

Potrójne *Quo Vadis* — ujęcie syntetyczne

Aby uzyskać to ujęcie syntetyczne proponuję spojrzeć na tabelę 1 (na następnej stronie).

²¹ por. *The return of economic nationalism*, The Economist 7–13 February 2009, Recession is bringing fresh threats in Europe's single market. Ogólny ton *The Economist* jest bardzo pesymistyczny. *The Economist* nie posługuje się pojęciem bankructwa Unii. To pojęcie zostało wprowadzone przez A. Kuklińskiego

²² por. W.M. Orłowski op.cit. *The puzzles of convergence Europe's economic history in the XXI century* [in:] A.Kukliński, K. Pawłowski (eds) *Futurology — The challenges of the XXI century* op.cit.

Tabela 1.

Potrójne Quo Vadis — ujęcie syntetyczne

Źródła	Odbiorcy					
	Silna Europa	Silna Unia Europejska	Silna Polska	Słaba Europa	Słaba Unia Europejska	Słaba Polska
Silna Europa						
Silna Unia Europejska						
Silna Polska						
Słaba Europa						
Słaba Unia Europejska						
Słaba Polska						

Najważniejszą trajektorią jest trajektoria optymistyczna Silna Europa — Silna Unia — Silna Polska versus pesymistyczna trajektoria Słaba Europa — Słaba Unia — Słaba Polska. Te trajektorie sugerują wspólny mianownik w doświadczeniach i perspektywach potrójnego *Quo Vadis*. Te dwie trajektorie przyjmują założenie, że rozwój Europy, rozwój Unii Europejskiej, rozwój Polski są zjawiskami silnie zintegrowanymi, które nie mogą poruszać się w przeciwnych kierunkach.

Stąd wniosek — Polska powinna być twórczym członkiem Unii Europejskiej XXI wieku pomnażającym siłę Unii i siłę własnego kraju. Polskie społeczeństwo, polskie elity polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe. Polska Młodzież powinna zinternalizować w strukturach swego myślenia i działania, zrozumienie tej wielkiej prawdy, że pomnażanie siły Unii Europejskiej i siły Polski to dwa procesy kreujące, bardzo silnie wzajemnie uwarunkowania oraz efekty mnożnikowe i kumulacyjne.

IX. Czy Polska znajdzie swoją rolę w wielocywilizacyjnym świecie XXI wieku²³?

Polska XX wieku poprzez siłę rozwoju endogennego oraz poprzez integrację ze strukturami Unii Europejskiej i NATO, weszła w wielki Świat Wspólnoty Euroatlantyckiej. Polska XXI

²³ por. odsyłacz 4, por. również *After the soviet union collapse, A Globe redrawn. Welcome to new world disorder China reaction to comunism's collapse. Keep calm and carry on. How Deng Xiaoping neutralized the country worst moment*, The Economist, November 7 2009

wieku znajduje się w obliczu nowego wyzwania, znalezienia swojej roli w wielobiegunowym i wielocywilizacyjnym świecie XXI wieku. To jest wielka rewolucja w strukturach myślenia polskiego społeczeństwa, które przez 500 lat oglądało świat jako scenę zdominowaną przez cywilizację Euroatlantycką. W doświadczeniach XXI wieku cywilizacja Euroatlantycka przestanie być cywilizacją dominującą. Na scenie globalnej pojawi się parytetowa konfiguracja wielkich cywilizacji świata, a zwłaszcza cywilizacji euroatlantyckiej, indyjskiej i chińskiej.

W tym kontekście trzeba pamiętać, że kultura chrześcijańska jest bardzo istotnym elementem cywilizacji euroatlantyckiej, zwłaszcza w spotkaniu tej cywilizacji z wielkimi cywilizacjami Azji oraz cywilizacją Islamu. **Polska nauka, kultura i edukacja mogą odegrać prominentną rolę w tworzeniu obrazu tego nowego, wielobiegunowego i wielocywilizacyjnego świata XXI wieku.** Na tą drogę wkroczyła już Druga Konferencja Krakowska oraz tom postkonferencyjny, który ukaże się w dniach najbliższych i będzie łatwo dostępny dla wszystkich uczestników naszego projektu²⁴.

X. Czy możliwa jest integracja historycznej i przyszłościowej tożsamości Polski w sercach i umysłach młodzieży²⁵?

W formułowaniu wielkiego pytania *Polonia Quo Vadis?*, nie można pominąć ważnego problemu historycznej tożsamości Polski²⁶. Wizje przeszłości są istotnym, a jednak nie decydującym punktem startowym wizji przyszłości. Wizja przeszłości powinna być rozumiana jako źródło zasobów dla przyszłości, a nie źródło barier dla przyszłości. W wielkiej debacie *Polonia Quo Vadis?* pojawiają się dwie wizje. Pierwszą wizją jest wspaniała wizja Polski Jagiellonów, jako mocarstwa europejskiego. Polska Jagiellonów była złotym okresem naszej historii. Był to atrakcyjny model otwartej europejskiej cywilizacji, integrującej różne narody, religie i kultury. Był to model innowacyjnej demokracji szlacheckiej w skali XV i XVI wieku. Polska Jagiellonów była ważną kartą w historii europejskiego federalizmu.

Restytucja Polski Jagiellonów była wielkim utopijnym snem Józefa Piłsudskiego. Motyw Polski Jagiellonów jako wzoru do naśladowania pojawia się w wystąpieniach Zbigniewa Brzezińskiego.

Nie ulega wątpliwości, że Polska Jagiellonów jest najbardziej wspaniałą kartą naszej historycznej tożsamości. Nie jest to jednak bezpośredni model naszej polityki zagranicznej. Musimy pamiętać o twardych proporcjach historii. Polska Jagiellonów była regionalnym mocarstwem europejskim. Polska Anno Domini 2009 jest ważnym członkiem Unii Europejskiej, nie jest jednak mocarstwem regionalnym, które odgrywa decydującą rolę w Europie Środkowej i Wschodniej. Może to być rola skromna, a jednak istotna jeśli będziemy prowadzili umiejętną politykę zagraniczną na miarę naszego potencjału politycznego, gospodarczego, kulturowego i militarnego.

Druga wizją w historycznej tożsamości Polski jest tragiczna i dramatyczna wizja *Polonia Restituta*. Jest to wizja potrójnie traconej Niepodległości 1795, 1939 i 1945. Jest to wizja dwukrotnie Odzyskanej Niepodległości 1918 i 1989. *Polonia Restituta* jest jednocześnie wizją tragedii Trzech Powstań — Listopadowego 1831, Styczniowego 1863 i Warszawskiego 1944. Dramat Niepodległości Utraconej i Niepodległości Odzyskanej *Polonia Restituta* jest głęboko zinternalizowany w sercach i umysłach Polaków. Jest to ważny element naszej tożsamości narodowej. Cała wielkość tego dramatu nie powinna prowadzić do wniosku, że w naszej tożsamości narodowej wizja przeszłości jest ważniejsza, aniżeli wizja przyszłości.

²⁴ Por. Odsyłacz 4

²⁵ Por. A. Kukliński, *Polonia Quo Vadis — siedem problemów*, Warszawa październik 2009, por. J. Axer *Tożsamość kulturowa Europy: jedność w różnorodności* [w:] G. Gorzelak, A. Tucholska, *Rozwój, Region, Przestrzeń*, MRR, Warszawa 2007

²⁶ por. N. Davies, *Europe*, Oxford University Press, 1996 — wydanie polskie Znak, Kraków

Każde społeczeństwo ma własną wizję oglądania trajektorii przeszłość — teraźniejszość — przyszłość²⁷. To nie jest trajektoria linearna zależności teraźniejszości od historycznie ukształtowanych ścieżek wzrostu oraz zależności przyszłości od doświadczeń czasu teraźniejszego. System podejmowania decyzji *hinc et nunc* związany jest nie tylko z doświadczeniem czasów teraźniejszych i przeszłych, lecz także z wizją przyszłości.

Finlandia²⁸ jest przykładem kraju, w którym wizje przyszłości są stałym elementem współczesnego procesu podejmowania decyzji.

Polska jest przykładem kraju zdominowanego przez myślenie historyczne, w którym refleksja na temat przyszłości jest uznawana *de facto* za sprawę drugorzędną. Polonia Restituta po roku 1989 nie rozwinęła wielkiego systemu przyszłościowych studiów strategicznych, które mogłyby być zinternalizowane przez system państwa, przez nasze elity polityczne oraz przez polskie społeczeństwo *in toto*. Nie znaczy to, że na scenie polskiej nie znajdziemy wielu przykładów rozwoju myśli prospektywnej cytowanych między innymi na stronach tego studium osiągalności. **Trzeba jednak podjąć wielkie dzieło formułowania i propagowania pojęcia przyszłościowej tożsamości Polski.** Nasza wiedza, wola i wyobrażenia powinny „zobaczyć” miejsce i rolę Polski w europejskich i globalnych strukturach roku 2030 czy nawet roku 2050.

Jestem głęboko przekonany, że możemy udzielić odpowiedzi pozytywnej na pytanie czy możliwa jest integracja historycznej i przyszłościowej tożsamości w sercach i umysłach Młodzieży Polskiej. Taka integracja jest nie tylko możliwa. Taka integracja jest pilną koniecznością, która powinna znaleźć zrozumienie całego systemu polskiej edukacji. Edukacja XXI wieku musi zmierzyć się z enigmą przyszłości. Elementy futurologii powinny znaleźć się w programach nauczania szkół średnich.

Miejmy nadzieję, że pozytywne rezultaty naszego projektu będą przykładem, że można skłaniać młodzież przedmaturalną do myślenia w kategoriach tożsamości przyszłościowej, posługując się symbolicznym pytaniem *Polonia Quo Vadis*.

XI. Licealne Laboratoria myśli strategicznej

Licealne laboratorium myśli strategicznej jest innowacyjnym pomysłem naszego eksperymentalnego Projektu. Jest to wyraz wiary w mądrość, wyobraźnię i dobrą wolę młodzieży licealnej, która w naszym przekonaniu wykorzysta szansę wejścia na drogę rozwoju myśli strategicznej podejmującej symboliczne pytanie *Polonia Quo Vadis*.

Koncepcja laboratorium obejmuje następujące elementy:

- 1) Podmiot eksperymentu laboratoryjnego
- 2) Świat pojęć i pytań sterujących eksperymentem
- 3) Wybrane pozycje literatury przedmiotu, jako materiałowa podstawa eksperymentu
- 4) Eseje — *Polonia Quo Vadis* jako intelektualny produkt laboratorium

²⁷ por. następujące słowa sformułowane przez J.M. Rousseau „*Debata nad przyszłością europejskich regionów wymaga rozważenia wyzwań, przed którymi стоимy obecnie. Mniejsze znaczenie ma w tym kontekście natomiast omawianie przeszłości, ponieważ przeszłość nigdy nie może w pełni wyjaśnić ani chwili teraźniejszej, ani przyszłego pejzażu społeczno-ekonomicznego, którego kształty wylaniają się w teraźniejszości. Paradoksalnie więc to raczej przyszłość może bardziej przysłużyć się teraźniejszości, gdy w jej kontekście będziemy postrzegać obecne status quo i podejmować działania na rzecz regionów. Analizując możliwe scenariusze przyszłości, możemy bowiem rozpoznawać nowe ścieżki rozwojowe regionów, wspierać władze regionalne w efektywnym modelowaniu struktur gospodarczych i wspomagać wytworzenie mechanizmów zwiększających odporność regionów na wstrząsy społeczno-ekonomiczne.*” [w:] P. Jakubowska et alia, *Problematyka przyszłości Regionów*, MRR 2008, s. 104

²⁸ Porównaj bardzo interesujące opracowania na temat Finlandii jako kraju innowacyjnego i przyszłościowego, A. Kukliński, C. Lusiński, K. Pawłowski (red), *Towards a New creative and innovative Europe*, WSB-NLU, Nowy Sącz 2008, por. również P. Jakubowska et alia op.cit. s. 147–181

Podmiotem eksperymentu jest klasa przedmaturalna, która wkroczyła na drogę strategicznego myślenia. W ramach Projektu powstał świat pojęć i pytań, które określają strategiczną problematykę symbolicznego pytania Polonia Quo Vadis. Laboratorium zostało wyposażone w charakterystyczne pozycje inspirującej literatury przedmiotu. Eseje Polonia Quo Vadis są dokumentem wiedzy, wyobraźni i dobrej woli klasy przedmaturalnej.

XII. Osiągalność Projektu eksperymentalnego²⁹

Określenie „osiągalność” jest dobrym polskim równoważnikiem angielskiego terminu „feasibility”, powszechnie używanego w działalności i publikacjach wielkich organizacji międzynarodowych, a zwłaszcza ONZ, OECD, Banku Światowego oraz Unii Europejskiej. W świetle słownika Webstera „feasible” — „osiągalne” jest to co może być zrobione i wykorzystane z powodzeniem.

W tym kontekście chciałbym sformułować następującą tezę — „Projekt Eksperymentalny jest osiągalny (feasible) w tym sensie, że istnieją zdolności przygotowania i realizacji tego Projektu, przy czym zamierzenie to można wykonać z dużym prawdopodobieństwem sukcesu.”

Proponuję, aby treść tego opracowania, punkty I do XII odczytać jako dokumentację tezy o osiągalności Projektu. Chciałbym w szczególności zwrócić uwagę na następujące elementy tej osiągalności:

1. Sformułowanie tytułu projektu „Młodzież Przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej. Tytuł ten ujmuje rzeczywisty problem naukowy i społeczny”
2. Zbudowanie świata pojęć i pytań, które otwierają przed umysłami młodzieży licealnej możliwość wkroczenia na ścieżkę myślenia strategicznego o przyszłości Polski
3. Określenie symbolicznego pytania Polonia Quo Vadis jako tworzywa myślenia strategicznego
4. Określenie Modus Operandi licealnego laboratorium myśli strategicznej jako miejsca spotkania i współpracy klasy maturalnej, która w nawiązaniu do literatury przedmiotu oraz możliwości dyskursu naukowego i społecznego, tworzone przez projekt eksperymentalny przygotowuje eseje Polonia Quo Vadis
5. Przygotowanie i publikacja projektu eksperymentalnego obejmującego prace zespołu autorskiego projektu oraz najlepsze eseje Polonia Quo Vadis przygotowane przez uczniów i uczennice klas maturalnych.

Najważniejszym testem osiągalności projektu eksperymentalnego, jest efektywna współpraca zespołu autorskiego projektu z młodzieżą klas licealnych, które podjęły trud wkroczenia na ścieżkę myślenia strategicznego i udzielenia odpowiedzi na symboliczne pytanie Polonia Quo Vadis. Projekt eksperymentalny znajduje się obecnie we wczesnej fazie realizacji. Te skromne doświadczenia wyjściowe potwierdzają w pełni tezę o osiągalności projektu, która będzie w pełni udowodniona w świetle opracowań autorskich opublikowanych w styczniu w tomie pt. „Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej — Projekt eksperymentalny”

²⁹ P. Jakubowska, A. Kukliński, P. Żuber, *Problematyka przyszłości regionów, w poszukiwaniu nowego paradygmatu* op.cit., str. 54–81

XIII. Trzy etapy innowacyjnego spojrzenia na młodzież przedmaturalną jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej

Publikacja rezultatów projektu eksperymentalnego zrealizowana pod auspicjami Narodowego Banku Polskiego ukaże się w styczniu 2009. Udokumentowany i wstępnie testowany pomysł studiów nad Młodzieżą Przedmaturalną jako nieodkrytym potencjałem polskiej myśli strategicznej, stanie się przedmiotem oceny i dyskusji naukowej i społecznej. Pierwszym elementem tej dyskusji będzie spotkanie Forum Myśli Strategicznej organizowane wspólnie przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne oraz Polskie Towarzystwo Współpracy z Klubem Rzymskim. W spotkaniu tym wezmą udział licealiści kilkunastu, a może nawet kilkudziesięciu klas maturalnych, które będą chciały wejść na ścieżkę myślenia strategicznego o przyszłości Polski.

Sukces tego spotkania będzie zamknięciem projektu eksperymentalnego, który został zrealizowany pod auspicjami NBP. Sukces ten otworzy drugi etap zmagania się z problemem — Młodzież przedmaturalna jako nieodkryty potencjał polskiej myśli strategicznej. Sformułujemy projekt wielkiej skali badania 100 klas przedmaturalnych, które pozwoli uzyskać rezultaty reprezentujące potencjał strategiczny polskiej młodzieży przedmaturalnej.

Mamy nadzieję, że sukces projektu eksperymentalnego oraz program badania 100 klas przedmaturalnych znajdzie odpowiednie finansowe i merytoryczne warunki rozwoju.

Sukces projektu eksperymentalnego otworzy nie tylko perspektywę programu 100 klas w skali ogólnopolskiej, lecz będzie także perspektywą umiędzynarodowienia naszych doświadczeń w skali Unii Europejskiej oraz w skali OECD.

Pomysł krzewienia myśli strategicznej w umysłach młodzieży licealnej jest pomysłem innowacyjnym w skali europejskiej i globalnej. W lutym 2010 przygotowujemy raport o naszym projekcie eksperymentalnym w języku angielskim. Raport ten uruchomi proces dyfuzji naszego pomysłu w skali europejskiej i globalnej.

XIV. Ku nowemu paradygmatowi studiów nad portretem młodego pokolenia³⁰

Rezultaty projektu eksperymentalnego otwierają drogę wiodącą ku nowemu paradygmatowi studiów nad portretem młodego pokolenia. Przypominamy, że „paradygmat jest zespołem pytań kierowanych pod adresem obiektywnej rzeczywistości oraz zespołem sposobów udzielenia odpowiedzi na te pytania”. Rezultaty projektu eksperymentalnego pozwolą zakwestionować stary paradygmat, który stał się podstawą publikacji *Portret Młodego Pokolenia*³¹.

Jeśli pójdziemy drogą krzewienia myśli strategicznej w umysłach młodzieży licealnej, drogą stawiania symbolicznego pytania Polonia Quo Vadis to zbudujemy nowy paradygmat studiów nad portretem młodego pokolenia. W ten sposób nasza misja realizacji projektu eksperymentalnego wyznaczy nową perspektywę innowacyjnego spojrzenia na portret młodego pokolenia. Wchodzimy na wielkie pole dyskusji o roli młodego pokolenia w społeczeństwie polskim XXI wieku.

³⁰ Por. A. Kukliński, *Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) jako nowy paradygmat rozwoju*, W. Orłowski, *Ekonomiczne makroproporcje rozwoju Polski. Ujęcie historyczne i prospektywne* [w:] G. Gorzelak, A. Tucholska (red.) *Rozwój, Region, Przestrzeń*, MRR, Warszawa 2007

³¹ Vide odsyłacz 15

Konkluzje

Projekt eksperymentalny realizowany pod auspicjami NBP jest projektem innowacyjnym w skali polskiej i międzynarodowej. Opracowanie, które przekładam krytycznej ocenie zainteresowanego czytelnika jest dziełem myśli szukającej nowego spojrzenia na warunki rozwoju myśli strategicznej w Polsce. Oczywiście proces poszukiwania myśli musi być również procesem błędzenia i formułowania sądów, które nie zawsze okazują się prawdziwe³². To jest jednak nieunikniony los prawie każdego innowacyjnego projektu, weryfikowanego w ogniu twórczej dyskusji naukowej i społecznej. Odkrycie potencjału myśli strategicznej polskiej młodzieży jest problemem pasjonującym, problemem wiedzy, wiary i wyobraźni.

W opracowaniu tym brzmią nuty pewnego patosu, apelującego nie tylko do umysłów, lecz także do wyobraźni młodzieży licealnej. Ta nuta patetyczna nie jest nutą fałszywego tonu. Zimne szkiełko i oko mędrca nie przemówi do umysłów młodzieży licealnej, nie przekona tej młodzieży, że warto wkroczyć na ścieżkę myślenia strategicznego i poddać się fascynacji wielkiego symbolicznego pytania Polonia Quo Vadis. To są wszystko zamierzenia ambitne i odważne. Pamiętajmy jednak, że „audaces fortuna iuvat”.

Warszawa, listopad 2009

³² Chciałbym podkreślić, że moje opracowanie — *Studium osiągalności* ma charakter otwartego tekstu dyskusyjnego. Zapraszam krytycznych czytelników do udziału w burzy mózgów, w sprawie pasjonujących problemów „odkrywania potencjału myśli strategicznej” oraz symbolicznego pytania Polonia Quo Vadis.